

חלוטו, כיון דנאסר גם בימי ספירו לאו מחמת אבל הוא דנאסר, ועל זה לא מיבעי ליה, ולא קמיבעי ליה אלא אדברים שנאמרו בקרא (ויקרא י"ג, מ"ה) והצרוע אשר בו כו' בגדיו יהיו פרומים ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא, דכל זה לאו מחמת טומאה אלא מחמת אבל, ועל זה מיבעי ליה אי נוהג ברגל, ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות טומאת צרעת דמשמע כמו שכתבתי, ולקמן יבואר עוד א"ה. שם גמרא הא בימי טומאתו נוהג, עיין במשנה למלך פ"ז מהלכות יום טוב (ה"ט) שהאריך בזה.

שם גמרא, אמר רבא ת"ש והצרוע אשר בו הנגע כו', והא כהן גדול כו', יש לדקדק לפי מה שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות אבל (ה"ו) דכהן גדול נוהג כל דיני אבילות, ואינו אסור אלא בפריעה ופרימה לבד, אם כן מאי קאמר והא כהן גדול דכל השנה כרגל לכולי עלמא דמי, הא רגל עדיף דאינו נוהג בו אבילות כלל, ואם כן מצורע נמי אפשר אינו נוהג ברגל, וי"ל דהכי קאמר, הא כהן גדול כל השנה לענין פריעה ופרימה כרגל לכולי עלמא דהא בפירוש נאסר בפריעה ופרימה, שנאמר (ויקרא כ"א, י) את ראשו לא יפרע כו', ואפילו הכי אתי עשה דמצורע ודחי, הכא נמי דדוחה עשה דרגל, אבל לענין שאר דברי אבל ודאי כהן גדול לא דמי לרגל, ובזה מיושב קושיית התוס' (ד"ה והא) הא דלא פשיט לענין מנודה מכהן גדול דדנין אותו, ולפי ה"ל ניחא, דוודאי נוהג דיני נידוי כמו שאר דיני אבל, ועיין ריטב"א ז"ל שכתב כן, אלא דאכתי יש לדקדק מאי קפשיט מכהן גדול, בכהן גדול שפיר אתי עשה דבגדיו יהיו פרומים ודחי לא תעשה דראשו לא כו', אבל רגל דעשה דרבים הוא דילמא אינו נדחית בפני עשה דמצורע דהוי של יחיד, וי"ל דמה שנאמר בכהן גדול בפירוש ראשו לא יפרע עדיף מעשה דרגל דלא נאמרה בפירוש, אלא מושמחת נפקא, ויש לדקדק על לשון הרמב"ם ז"ל (ה' טומאת צרעת פ"י ה"ו) שכתב הטעם דאתי עשה ודחי לא תעשה, תיפוק ליה מקרא (דוהמצורע) [דוהצרוע] ובפירוש אמרה תורה, ומדבריו אלו נמי נראה דקריעה (ש"מ) [שעל מת] לאו דאורייתא היא, דאי לאו הכי ליתי עשה ולידחי לא תעשה, ומדכתב רחמנא (ראשיכם אל תפרעו) [ראשו לא יפרע] אלמא דאין עשה דוחה לא תעשה בזה, ומנלן דעשה דמצורע דוחה לא תעשה, אלא שמע מינה דמדרבנן היא, ודו"ק.

שם גמרא מדקאמר רחמנא לבני אהרן ראשיכם כו', עיין ריטב"א ז"ל (ד"ה ת"ש והצרוע וכו') שהקשה הא בני אהרן כהנים הדייטים הם, וכהן הדייט פורע ופורם על מתו, ועיין בתורת כהנים פ' שמיני דאמרינן התם מכאן אמרו הרוגי בית דין אין מתאבלין עליהם, ובלאו הכי עיקר הציווי הוא על שעת עבודה, כמו שכתב הרא"ש ז"ל (פ"ג סימן ג') ולא ילפינן מיניה אלא דמנהגא הכי הוי באבל, וכן בכל הני מילי דמיבעי להו להש"ס לקמן אין בהן מהתורה ולא מדברי סופרים, אלא מנהג חשוב מימי קדמונים, וכעין דאורייתא הוא כמו שכתבתי לעיל, לבד הדברים האמורים במצורע מקרא דוהצרוע אלו הן מצות עשה מהתורה.

תוס' בד"ה מצורע מהו בעטיפת הראש, ולא נראו לו דברי רב פפא דמוקי אכומתא וסודרא, ולא הבנתי דבריהם ז"ל, וכי רב פפא פליג על עטיפת הראש באבל, הא לא דריש אלא שיהיה פרוע מכומתא וסודרא, היינו בגד של חשיבות, אבל מודה שיחוף ראשו כאבל, ואולי כונתם ז"ל דהיינו עטיפת הראש דאבל, כיון דמסיר הכובע ממנו ממילא צריך לחוף ראשו, ואם כן שמעינן לה לעטיפת הראש מראשו יהיה פרוע אליבא דרב פפא.

שם גמרא, שיהיה שפתותיו מדובקות שיהא כמנודה ואבל, וכן אמר הכי לקמן גבי וישב מחוץ לאהל, ומפרש לה למילי אחרנייתא, וצ"ע לענין מאי מדמי ליה למנודה ואבל, אי לענין תספורת וקריעה בהדיא כתיב ביה, וכל שאר דברים חוץ מאלו מספקא לן אי נהיגי במצורע, וי"ל דדוחיה הוא דמדחי ליה, מהא לא תפשוט דאיכא למימר דקאי אשאר מילי, אלא דלפי מאי דפסק הרמב"ם ז"ל (ה' טומאת צרעת פ"י ה"ו) במצורע לקולא בכל הני מילי דמיבעי לן, וכן במנודה השמיט כל הני מילי, ומשמע דפסק לקולא, ואם כן איך יפרש ברייתות אלו דקתני בהו שיהא כמנודה ואבל, ובלאו הכי יקשה לקמן (ט"ו ע"ב) גבי וישב מחוץ לאהל דמשני התם נמי למילי אחרנייתא, וכי איזה מילי אחרנייתא איכא התם, דהא קרא דוישב מחוץ לאהל מיירי בימי ספירו, ואז מותר בכלן, כמבואר בלשון הרמב"ם ז"ל דכל דיני מצורע אינן אלא בימי חלוטו, עיין בדבריו ז"ל בפ"י מהלכות טומאת צרעת (ה"ו), וצ"ע.

והנה המפרשים כתבו דמשום הכי פסק לקולא בכל הני דסליק בתיקו משום דמילי דדרבנן הם, א"כ מאי קפשיט לקמן לענין תשמיש המטה מקרא דוישב מחוץ לאהל דמיירי בימי ספירו, אכתי לא נודע לנו בימי חלוטו מאי דינו, דילמא מדרבנן אסור גם בימי חלוטו, על כרחין היה נראה דהרמב"ם ז"ל לאו מספיקא פסק לקולא, אלא משום דפליגי תנאי לעיל (ז' ע"ב) בימי חלוטו אי אסור בתשמיש המטה, שמע מינה דכל דיני אבל לא נהגי במצורע חוץ ממה שאמרה תורה בפירוש, ועיין בכסף משנה שם, שדקדק למה השמיט הרמב"ם ז"ל עשיית מלאכה, ונראה דלא כתבינהו לכולהו אלא אגב שהוצרך לכתוב התירא דתשמיש המטה שלא נילף בק"ו מימי ספירו, ואגב זה כתב נמי הנאת רחיצה, אבל עשיית מלאכה לא הוצרך לכתוב להתירא, וממילא שמעינן כיון דלא הוזכר לאיסור, וכן גבי מנודה לא כתב לכולן להתיר אלא השמיטו, וממילא שמעינן להתירא, לבד זה ראיתי בדבריו ז"ל (בפ"ו) [בפ"ב ה"א] מהלכות ביאת מקדש שכתב דמנודה לענין שילוח קרבנותיו ספיקא הוי, לפיכך לא ישלח לכתחלה, ואם זרק הורצה, וצריך לדקדק מדוע פסק בבעיא זו לחומרא יותר מכל הני מילי שנשאר בתיקו ופסק בהו לקולא, ועוד כיון דהשמיט עטיפת הראש ואיסור שאילת שלום משמע דלא נהיגי במנודה, ועל כרחין צ"ל דמנודה לשמים חמור, ואם כן שפיר שמעינן נמי דמנודה משלח קרבנותיו מק"ו דכל ישראל מנודין היו ושלחו קרבנותיהם, וי"ל דהכי

שו"ת מהרי"ל סימן רא

2

[תשובה לשאלת מה"ר יצחק בסי' קצג, י].

א וללמוד בט' באב פי' ירמיה ואיוב, ואלו מגלחין, לא ידענא במאי נסתפקת אדון לחלק בין (הפי) [הפירוש] והקריאה, וכי סלקא דעתך שלא התיר אלא לקריאה בעלמא כו', פי' אטו בשופטני עסקינן שאינם מבינים מה שמוציאין מפיהם, ואם כן יקרא מה שירצה אם אינו מבין שום דבר, וכי מאחר שאינו מבין למה לא ילמוד מתוך הפירוש. ואי משום שיש בו עיון, מכל שכן דעדיף, דהא רבי מאיר מתיר לקרות ולשנות במקום שאינו רגיל אפילו אינה תוכחת אלא דאנן קיימא לן כרבי יודא, מכל מקום חזינן דכל מה דמצטער ללמוד ומתקשה, טפי עדיף.

וללמוד אלו מגלחין, שמא מבעיא ליה למר משום דילמא דלא מעין המאורע הוא אבל איוב דברי תוכחות הוא ושייך קצת בט' באב, ומכל מקום לא משמע הכי באשירי פרק ואלו מגלחין שכתב שם, וזה לשונו גבי ט' באב אמרינן אבל קורא במקום שאינו רגיל כו' וכן נהגו שאבל קורא במסכת מועד קטן ובהלכות אבילות ובאבל רבתי משמע דאסור כו' וי"ל בינו לבין עצמו מותר לשנות, עד כאן לשונו, ובשילהי תענית כתב דט' באב ילפינן מאבילות דכל מילתא דנוהג באבילות כל ז' נוהג בט' באב וברייתא קמפרש להו ותלמוד תורה חד מינייהו, ואם כן איך יתכן להחמיר טפי מבאבלות [באבלות] דרבים, פי' מפורסם, פי' ר"ת פרק החולץ דמחמירין טפי ומהר"ם ז"ל מיילי ליה סוף הלכות שמחות אבל באבילות דיחיד ט"ב באב קיל טפי, והאי לשנות בינו לבין עצמו אבילות דיחיד היא כדפי' מתשמיש המטה ע"א ע"ג דפסיק דתשמיש המטה לא מקלינן מכל מקום חמור מאבילות ולא עבדינן ליה.

ולא מסתברא לחלק בו לומר דאלו מגלחין אסור משום דלא הוי מענינא, אם כן אם איתא דהוי ביה שום שמחה לא התירו לאבל, וגם התירה אלו מגלחין סתמא אף על פי שיש בו כמה דינים מוקדם ומאוחר הכל לא חשיב שמחה ועוד דחשיב נמי תוכחות כמו איוב כאשר"ה הוא סוף כל האדם והחי יתן וגו'. ודאי לישא וליתן לפניו דמפרסמי מילתא טובא אפשר דאסור כדמפרש הרא"ש ש"ב באבל. ואי קמבעיא לי' למר על המנהג, כבר כתבתי לך לשון הרא"ש שכתב נהגו, וכבר הורה זקן, ויודא ועוד לקרא, ראיתי רבים נוהגים כי איתרע להו מילתא שהיו לומדים כל ז' פרק ואלו מגלחין והלכות אבילות.

[תשובה לשאלת מה"ר יצחק בסי' קצג, יא].

ב וללמוד שאר ענינים בהרהור, רוב רבותינן מסקי דהרהור לאו כדיבור דמי לענין קריאת שמע וברכת המזון, ואפי' למאן דאמר אין צריך להשמיע לאזנן מכל מקום צריך להוציא בשפתיו אבל בהרהור כלל לא, וכן לענין שבת דבור אסור הרהור מותר ע"א אמנם מטיבותא דמר אמינא כל הני לא דמיין להא, דהכא טעמ' מאי משום שמחה, ובהרהור איכא שמחה כמו במדבר, ופעמים טפי, ועיקר השמחה הוא מן הרהור, ואם יקרא אדם כל היום ולא יבין מה שמחה היה לו אלא א"כ יבין, א"כ כי מהרהר בלא גירסא מ"ש ומדכתי' משמחי לב ילפינן לה"נ וה"נ שמחת לב הוא, ולעיל כתבתי דק"ל כו' יודא ואפי' במקום שאינו רגיל אסור [לקרא בט' באב] אע"ג דצריך להרהר ולעיין מה מועיל לו הקריאה עד שיעיין, הא לא דמיא אלא להא דאסור לאדם ת"ח ע"ג לעמוד במקום הטנופת כו' וכן בית הכסא ובית המרחץ דאסור להרהר בהנ"ט ואעפ"י שאין ראיה לדבר זכר לדבר מיהא איכא, ובשבת פרק שואל מחלק בין שבת להרהור דבית הכסא, דבשבת כתיב דבור והכא כתיב והיה מחניך קדוש, וכן בנדון דידן נמי כתיב משמחי לב כדלעיל. ובשבת נמי היא גופ' תימא כיון דטעמ' משום טורח ותענוג הוא מה לי דבור או הרהור. אלא נראה לי דודאי מקרא יתירא התם אפקיה כדרשינן מ - ודבר דבר, דאי מ - ודבר לחוד היה הרהור בכלל אע"ג דכתב ודבר וגם בעלמא לאו כדיבור דמי, היינו משום כיון דטעמ' דמילתא משום טורח ותענוג אין לחלק, והאי דקרא אפקיה, היינו משום דלא הקפידה תורה אלא על הדבור דמפורסם ואוושא מילתא ואין זה כבוד שבת, מידי דהוה אדברים שבצנעה דשרי בשבת ולא אסרינן אלא שבפרהסיא משום כבוד שבת, אבל ט' באב ואבילות אין לחלק בלמוד בין דבור להרהור אפי' בינו לבינו ואפילו בשאר דברי' שאינם אבילות כדפי' לעיל מאבל רבתי.

ואחרי שובי נחמתי כי ברוב דברים טעית ע"א אך פי מלך שמרתי, הכרתי והפלתי, להשיב כאשר [צויתי] [צויתני] ושלום כנ' הק' יעקב לוי.

חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף טו עמוד א

3

מנודין ומצורעין מהו בתספורת. תמיהא מילתא מצורעין מאי קא מיבעיא ליה והלא מקרא מלא הוא, ותירץ רש"י ז"ל דקא מיבעיא ליה אליבא דר' עקיבא דדריש קרא דראשו יהיה פרוע בגילוי הראש כדכתיב ופרע את ראש האשה משום דיליף הויה הויה דבר שהוא חוץ לגופו, ובתוספות אמרו דאפי' לר' עקיבא לא מפיק פריעה מלשון גדל פרע, אלא מדכתיב יהיה דריש מיניה תרתי, והכא עיקר שאלתנו מנודין ונקט מצורעין באשיגרת לשון, ודכותה בתלמוד.

ללמדך שכל שנתנדה ומת בנידויו ב"ד סוקלין את ארונו. פי' כדי לכזותו לפי שזלזל בנידויו חכמים, ודעת הגאונים ז"ל דהוא הדין שאין מתאבלין עליו ולא קורעין אבל עומדין בשורה ואין מונעין כבוד החיים, וכשמת ר' אליעזר אמרו הותר הנדר (סנהדרין ס"ח ב') לומר שיספדוהו ויקרעו עליו כדינו ולא ינהגו בו כדין מנודה שמת, ואין דברים אלו אלא במנודה לאפקרותא אבל לממונא כיון שמת פטור מגזירתם לגמרי ולא סוקלין לו ארונו, ומספידין לו כראוי לו, וכן כתב הרמב"ן ז"ל, ואם האבל הוא המנודה מונעין ממנו כבוד החיים אבל לא כבוד המתים.

מדקאמר ליה רחמנא ליחזקאל פארך חבוש עליך מכלל דכולי עלמא אסור. וא"ת יהא אסור כל שבעה כעטיפת הראש שלמדנו מיחזקאל, ואילו לקמן (ב"א א') אמרינן שאינו אסור אלא יום אחד מעת לעת, וז"ל דאינו בדין לפרוק ממנו עול שמים מפני כן, ומה שאסרו בתלמוד (כלר') [כל ז'] משום פקודי [ד' ישרים משמחי לב] (תענית ל' א', ועי' בדיבור הסמוך).

אבל אסור בשאלת שלום מדקאמר ליה רחמנא ליחזקאל האנק דום. והכי נמי ש"מ דאסור בדברי תורה, ותרווייהו ש"מ שיאנק וישב דומם מדברי תורה ודברי שלום כי אסף שלומו מהעם ההוא בעונותיהם וכי אבדה תורתם כדכתיב (ישעיה כ"ט) הנני יוסיף להפליא את העם הזה וגו', והיינו דשמעינן להו תרווייהו מהאי קרא, ובתוספות נסתפקו מהיכן שמעינן תרתי, וז"ל שהטעם כמו שכתבתי. ואיכא דקשיא ליה ומאי שנא דהכא עבדינן כיחזקאל ממש ובאיך מילי עבדינן איפכא דידיה, ויש מתרצים דקרא משמע הכי באנקה, ודממה נהוג אבלות ובשאר דברים מתים אבל לא תעשה לא תעטה על שפם וכו', והיינו דלא כתיב ברישיה דקרא מתים אבל לא תעשה, ואין צריך לכל זה דהא ודאי סברא הוא דמשום אבלות מנעו מדברי תורה ומשאלת שלום, ובמאי דאמר ליה דלא ליעביד אבלות אית לן למיעבד איפכא, אבל במאי דקאמר שינהוג אבלות כל שכן לדידן דעבדינן כוותיה.

ואי קשיא לך דאמרינן אבל אסור בדברי תורה ואילו התם (סוכה כ"ה א') אמרינן שהוא חייב בכל המצות האמורות בתורה חוץ מן התפילין, וז"ל שאין למדין מן הכללות אע"פ שנאמר בהן חוץ, והכא פשיטא ליה דאסור בדברי תורה שהן משמחי לב, עוד ז"ל דכיון דקורא ק"ש שחרית וערבית בדידה סגי ליה כדאיתא בסוף מנחות (צ"ט ב') ונמצא שאינו פטור ממנה.

מנודה שונה ושונין לו. פי' ברחוק ד' אמות דעיקר נידויו ריחוק כדאמרינן התם בנידנא מינך דלא יתיבנא בד' אמות דידך. +א"ה, עי' נדרים ה' א' ז' א' ובדברי רבינו ב"מ נ"ט ב'.

נשכר ונשכרין לו. [אבל] מוחרם שאמרו יהא בחרם והוא חמור מאד ואין עושין אותו אלא על עבירה חמורה או למי שנתקשה לסרב בב"ד ג' פעמים כדאיתא לקמן (ט"ז א') וההוא אינו נשכר ואינו נשכרין [לו], ומ"מ נכסיו אינן אסורין בהנאה וכדכתיבנא בריש מסכת נדרים.

לא נצרכה אלא לזבוני מיא בפקתא דערבות. פי' שאין המים מצויין שם והכל באין ליקח ממנו, שרינן ליה כדי פרנסתו מיהת, וכל שכן בשאר מלאכות, והכי מוכח לישנא דלא נצרכה.

ובועלי נדות. פי' בשוגג דלאו ברשיעי עסקינן דמיירי במזיד.

מצורע מהו בקריעה. פי' לרווחא דמילתא נקיט לה ולא דמספקא ליה דהא זיל קרי בי רב הוא.

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קז עמוד א

4

פקתא דערבות: כגון אתון, דלא שכיחי לכו מיא, משו ידיכו מצפרא ואתנו עלייהו לכולא יומא. איכא דאמר: בשעת הדחק - אין, שלא בשעת הדחק - לא, ופליגא - דרב; ואיכא דאמר: אפילו שלא בשעת הדחק נמי, והיינו דרב. אמר רב פפא: האי אריתא דדלאי - אין נוטלין ממנו לידים דלא אתו מכח גברא, ואי מיקרב לגבי דולא דקאתו מכח גברא - נוטלין ממנו לידים, ואי בזיע דולא בכונס משקה, מילף לייפי - ומטביל בה את הידים. ואמר רבא: כלי שניקב בכונס משקה - אין נוטלין ממנו לידים. ואמר רבא: כלי שאין בו רביעית - אין נוטלין ממנו לידים, איני, והאמר רבא: כלי שאין מחזיק רביעית אין נוטלין ממנו לידים, הא מחזיק - אע"ג דלית ביה! לא קשיא, הא - לחד, הא - לתרי, דתניא: מי רביעית נוטלין לידים לאחד, ואפילו לשנים. אמר ליה רב ששת לאמימר: קפדיתו אמנא? א"ל: אין, אחזותא? א"ל: אין, אשיעורא? אמר ליה: אין. איכא דאמרי, הכי אמר ליה: אמנא ואחזותא - קפדינן, אשיעורא - לא קפדינן, דתניא: מי רביעית נוטלין לידים לאחד, ואפי' לשנים. ולא היא, שאני התם - משום דקאתו משירי טהרה. אתקין רב יעקב מנהר פקוד נטלא בת רביעתא, אתקין רב אשי בהוצל כוזא בת רביעתא. ואמר רבא: מגופת חבית שתקנה - נוטלין ממנה לידים, תניא נמי הכי: מגופת חבית שתקנה - נוטלין ממנה לידים, חמת וכפישה שתקנן - נוטלין מהם לידים, שק וקופה, אע"פ שמקבלים - אין נוטלין מהם לידים. איבעיא לה: מהו לאכול במפה? מי חיישינן דלמא נגע, או לא? ת"ש: וכשנתנו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה - נוטלו במפה, ואוכלו חוץ לסוכה, ואין מברך אחריו; מאי לאו, הא כביצה בעי נטילת ידים! דלמא - הא כביצה בעי סוכה ובעי ברכה; תא שמע, דשמואל אשכחיה לרב דקאכיל במפה, אמר ליה:

שפת אמת מסכת מועד קטן דף טו עמוד א

5

בגמ' ת"ש כו' דברי ר"א ר"ע אומר כו' בתוס' נסתפקו אי ר"ע פליג דמצורע מותר בגילוח דאפשר דמודה לר"א אלא דמוסיף נמי לאסור כומתא וסודרא, ולשון רש"י סוף דף הקודם משמע דר"ע פליג ולפ"ז צ"ל דאין הלכה כר"ע דהא מייתי הגמ' לעיל ברייתא דמצורע אסור לספר ומשמע דהלכתא היא, מיהו אפשר דרק מדרבנן אסור, אבל אי ר"ע מוסיף י"ל דהלכה כר"ע כדמשמע מהך ת"ש דהלכה כר"ע, והרמב"ם בה' צרעת (פ"י ה"ו) הביא דאסור בגילוח, וכומתא וסודרא לא הביא וצ"ל דס"ל דר"ע פליג והלכה כר"א וכברייתא הנ"ל, וצ"ע מנ"ל דילמא ברייתא מדרבנן אסרה לספר וא"כ י"ל דכומתא וסודרא נמי נוהג בי' כר"ע:

שם בגמ' אר"י ת"ש מנודה שונה כו' לכאורה יש להוכיח מכאן כהפוס' דאבל אסור לקרות אפי' בדברים רעים שבירמי' דמותר בתשעה באב מ"מ אבל אסור כמ"ש בתוה"א בשם התוס', [ועי' לקמן (כ"א) בתוס' ד"ה ואסור] דלהפוס' דמותר מאי פשיט ר"י מברייתא זו דילמא שונה וקורא בהני מילי דאבילות, מיהו י"ל כיון דסתמא קתני, ואפשר דלכך מביא הגמ' סיפא דברייתא במוחרם דשונה הוא לעצמו כו' וברישא קתני סתם שונה משמע בכל מילי:

שם בגמ' מצורע מהו בד"ת ת"ש זבין ומצורעין כו' קשה לי הא ע"כ האיבעיא לא הי' אלא במוחלט דצריך פריעה ופרימה ומטעם אבילות א"כ מה מייתי ראי' מברייתא זו דילמא מיירי במוסגר דהא הברייתא לא מיירי מאבילות רק מטומאה, ואולי י"ל דלשון מצורעין משמע בין מוסגר בין מוחלט, וזבין היינו בין בעל ב' ראיות ובין בעל ג' ראיות, אך ז"א דהא בעלי קריין ג"כ נקט לשון רבים א"כ אין ראי' מזה, ותו קשה הא נ"מ בדברי תורה דאבילות דמצד טומאה לא נאסר בהם:

שם בגמ' מצורע מהו בקריעה ת"ש ובגדיו יהיו פרומים שיהיו מקורעין, ותמוה מאי מיבעיא להו דהא מפורש בתורה ובמשנה דמצורע צריך פריעה ופרימה, ואולי י"ל להיפוך דהא באמת היכא דצריך קריעה גם אם כבר הבגד קרוע אינו יוצא ידי קריעה רק צריך לקרוע מחדש והיינו דאיבעיא להו אם מחויב בקריעה או רק לילך בבגד קרוע, ופשיט לקולא שיהי' בגדיו מקורעין אבל א"צ לקרוע בכונה לצרעתו כנ"ל:

אמר רב חסדא נקטע ראשו של אביו - אע"פ שהראש בצד הגוף הואיל וכבר נקטע אינו מיטמא דאמר קרא לנפש לא יטמא בעמיו כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו בזמן שהוא שלם שלא נתפרדו אבריו זה מזה ולא בזמן שהוא חסר כגון זה שנקטע ראשו. בפקתא - בבקעה.

דערבות - שגנבים ולסטין מצוין שם.

ופסקו גנבי לרישיה ה"נ דלא יטמא - בשביל שהוא חסר.

א"ל - ממת מצוה קא מייתית לי שאני התם כיון דלית בהדיה אלא הוא לחודיה קאי גביה כמת מצוה דמי.

והשתא י"ל באחרוני מיטמא - כדאמרין לקמן לאחותו הוא דאינו מטמא אבל מטמא למת מצוה אביו לא כל שכן.

והא אית ליה ברא - ואילו הוה קורא ליה אב הא עני ליה איהו ולא הוי ליה מת מצוה.

מיתבי ולאחותו הבתולה וגו' לה יטמא - כשהיא שלימה.

ואינו מיטמא לאבריה - שאם נפרד ממנה אבר בין בחייה בין במותה אינו מיטמא לה לפי שאין אדם מיטמא לא לה ולא על א' משאר קרובין על אבר מן החי לפי שאינו יכול להחזירו לכמות שהוא מתחילה וה"ה נמי לאבר מן המת שאין בין אבר מן המת לאבר מן החי אלא בשר הפורש.

אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה ה"ג מאי מחזיר הוא על עצם כשעורה דאילו מחסר פורתא - כלומר דבשעה שנגע בה ברישא הוה חסר להך עצם פורתא כשעורה ואפ"ה היה מותר ליטמא לה וה"ה לאביו אע"ג דהוא חסר ואינו שלם וקשיא לרב חסדא דהא סתמא לדברי הכל היא.

לא ההיא ר' יהודה היא - דסתם סיפרא רבי יהודה היא ושמעינן ליה לרבי יהודה דאמר נמי [בכהאי גוונא].

דתניא וה"ג ר' יהודה אומר לה יטמא ואינו מיטמא לאבריה לפי שאין אדם מיטמא על עצם כשעורה מאביו

אבל הוא חוזר על עצם כשעורה מאביו - כלומר לאיבריו הוא דאינו מיטמא בין בחייו בין במותו לפי שאין אדם מיטמא תחילה על עצם כשעורה מאביו לפי שלא התירה תורה ליטמא אלא בדבר שעיקר הגוף בו אבל מיטמא הוא לעיקר הגוף לכתחלה ואם נחסר הוא הולך ובודק אחריו ואפילו על עצם כשעורה ואנא אמינא לה כרבנן דפליגי עליה דר' יהודה דאמרי כיון שנחסר במקצת שוב אינו מותר ליטמא בו וספרים שכתוב בהן לפי שאינו מיטמא לאבר מן החי של אביו אבל מיטמא לאבר מן המת של אביו שבשתא היא מדתני רב כהנא בסמוך אף כל שכל גופו תלוי בו כגון רוב בנינו ורוב מנינו הוא דמיטמא אבל לא לאבר אחד ומוקימנא לה לההיא נמי כרבי יהודה ועוד לא אשכחן לה דנישנית משנה זו בשם ר' יהודה הכי דהא לא קתני לה הכי אלא כדגרסינן לה אנן לפי שאין אדם מיטמא על עצם כשעורה כו'.

והתני רב כהנא בר"א - כלומר בברייתא דר' אליעזר בן יעקב.

כזית נצל - נצל ליחה היוצא מן המת שפורש ממנו ואין נצל אלא לשון הפרשה כמו שמתרגמין ויצל אלהים (בראשית לא) ואפרש יי מפי רבי אליקים מפרש לקמן בשר המת שקרש בפ' כ"ג ונזיר/בזיר/ (דף ג).

והתני רב כהנא - בברייתא דר"א בן יעקב לה מיטמא בגופה שלם ולא לאחד מאבריה פרט לכזית מן המת כו' שאינו מיטמא לה.

יכול לא יטמא לשדרה ולגולגולת כו' - הואיל ואתה אומר כן שאינו מיטמא לאברים.

כשהוא אומר - אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם הוסיף לך הכתוב טומאה אחרת דבשדרה ורוב בניינה כגון שתי שוקיים ירך אחת וברוב בניינה כגון קל"ה איברים הימנה שיכול ליטמא.

רש"י מסכת ברכות דף כב עמוד א

6

משמשת וראתה נדה - דטומאת קרי קדמה, וכשראתה הקרי ראויה היתה לטבול מיד.
לא כל שכן - דלא אתיא טומאת נדה שהיא אחרונה, ומפקעה לטבילה שנתחייבה בה כבר.
אלא לאו רבי יהודה - קתני להודיעך דאפילו היכא דקדם הקרי - אתיא טומאת נדה ומפקעה טבילה, דאין טבילה אלא המטהרת;
ואי לרבי יהודה לית ליה תקנת עזרא, למה ליה לאשמעינן בהא, כל בעלי קריין נמי לא בעי טבילה לדברי תורה, הלכך, על כרחך דוקא
קתני לה.

לא תימא - במתניתין מברך אלא מהרהר.
עשאן רבי יהודה - לברכת המזון.
כהלכות דרך ארץ - שמותר לשנותה בעל קרי, כדבריו.

מה להלן באימה - דכתיב וירא העם וינעו וגו' (שמות כ').
מכאן אמרו - כל הטמאים מותרים בתורה, שאף הם יכולים להיות באימה וברתת, אבל בעל קרי אינו אלא מתוך קלות ראש וזחות
הדעת.

ובועלי נדות - אם טבלו לקריין לדברי תורה הטבילה אינה עולה להם לטהרם מטומאת בועל נדה שהיא שבעת ימים, אבל לתקנת
עזרא עולה להם כדתנן במתניתין זב שראה קרי ונדה כו' צריכין טבילה.

ברגילות - במשניות השגורות בפיו, שהוא מוציאן מפיו במרוצה ואין צריך להאריך בהן.
שלא יציע - בטעמי פירושיהן.
ואינו מציע את המדרש גרסינן - מפני שצריך הוא תמיד להזכיר בו את הפסוקים שהוא דורש.
אזכרות - שבמקראות הנדרשים.
לא יכנס למדרש כל עיקר - לא להציע ולא לשנות, אבל לבית המדרש הוא נכנס ושותק.
הלכות דרך ארץ - כגון דרכן של תלמידי חכמים שהיא ברייתא, ופרק בן עזאי הנותן ארבעה דברים אל לבו.

מגמגם וקורא - בעל קרי היה.

נראה בעיני דהכי גרסינן: אמר רבי אלעאי הלכה כו' - ולא גרסינן מסייע ליה.
משום רבינו - רב.

כי הנך תלת סבי - וכולהו לקולא.
אינו נוהג אלא בארץ - בשחיטת חולין יליף טעמא, בפרק הזרוע.
חטה ושעורה וחרצן - שלשתן במפולת יד, דהוו להו כלאי זרעים וכלאי הכרם כאחת.

לטבילותא - דבעלי קריין.

חד תני - בבן עזאי, לחשה לתלמידים.
משום בטול פריה ורביה - שהיו נמנעים מתשמיש מפני טורח הטבילה.
שמקילין בה - במרחצאות, או בנתינת תשעה קבין.
שמחמירין בה - בארבעים סאה.
של טובלי שחרין - בעלי קריין הטובלין שחרית.
והא איהו אמר כו' - לעיל בריש שמעתין.
אפשר בנתינה - תשעה קבין, ואף על גב דלא תנא לקמן אלא בחולה, סתם תלמידי חכמים חולים הם, כדאמר במסכת נדרים, כמאן
מצלינן אקצירי ואמריעי כרבי יוסי, קצירי - חולין, מריעי - רבנן.
גדר גדול גדרו - במה שהצריכו בארבעים סאה.
שתבע אשה - אותה אשה פנויה היתה, וחכמים גזרו על היחוד אף על הפנויה.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נט עמוד ב

7

וזה הוא תנור של עכנאי. מאי עכנאי? - אמר רב יהודה אמר שמואל: שהקיפו דברים כעכנא זו, וטמאוהו. תנא: באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו. אמר להם: אם הלכה כמותי - חרוב זה יוכיח. נעקר חרוב ממקומו מאה אמה, ואמרי לה: ארבע מאות אמה. אמרו לה: אין מביאין ראייה מן החרוב. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - אמת המים יוכיחו. חזרו אמת המים לאחוריהם. אמרו לה: אין מביאין ראייה מאמת המים. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - כותלי בית המדרש יוכיחו. הטו כותלי בית המדרש ליפול. גער בהם רבי יהושע, אמר להם: אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה - אתם מה טיבכם? לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע, ולא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר, ועדין מטין ועומדין. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - מן השמים יוכיחו. יצאתה בת קול ואמרה: מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום! עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: לא בשמים היא. - מאי אלא בשמים היא? אמר רבי ירמיה: שכבר נתנה תורה מהר סיני, אין אנו משגיחין בבת קול, שכבר כתבת בהר סיני בתורה באחרי רבים להטת. - אשכחיה רבי נתן לאליהו, אמר ליה: מאי עביד קודשא בריך הוא בההיא שעתא? - אמר ליה: קא חייד ואמר נצחוני בני, נצחוני בני. אמרו: אותו היום הביאו כל תהרות שטיהר רבי אליעזר ושרפום באש, ונמגו עליו וברכוהו. ואמרו: מי ילך ויודיעו? - אמר להם רבי עקיבא: אני אלך, שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו, ונמצא מחריב את כל העולם כולו. מה עשה רבי עקיבא? לבש שחורים, ונתעטף שחורים, וישב לפניו בריחוק ארבע אמות. אמר לו רבי אליעזר: עקיבא, מה יום מיומים? - אמר לה: רבי, כמדומה לי שחברים בדיליש ממך. - אף הוא קרע בגדיו וחלץ מנעליו, ונשמט וישב על גבי קרקע. זלגו עיניו דמעות, לקה העולם שלישי בזיתים, ושליש בחטים, ושליש בשעורים. ויש אומרים: אף בצק שבידי אשה טפה. תנא: אך גדול היה באותו היום, שבכל מקום שנתן בו עיניו רבי אליעזר נשרף. ואף רבן גמליאל היה בא בספינה, עמד עליו נחשול לטבעו. אמר: כמדומה לי שאין זה אלא בשביל רבי אליעזר בן הורקנוס. עמד על רגליו ואמר: רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד בית אבא עשיתי, אלא לכבודך, שלא ירבו מחלוקות בישראל. נח הים מזעפו. - אימא שלום זביתתו דרבי אליעזר אחתיה דרבן גמליאל הואי. מההוא מעשה ואילך לא הוה שבקה ליה לרבי אליעזר למיפל על אפיה. ההוא יומא ריש ירחא הוה, ואיחלף לה בין מלא לחסר. איכא דאמרי: אתא עניא וקאי אבבא, אפיקא ליה ריפתא. אשכחתייה דנפל על אנפיה, אמרה ליה: קום, קטלית לאחי. אדהכי נפק שיפורה מבית רבן גמליאל דשכיב. אמר לה: מנא ידעת? אמרה ליה: כך מקובלני מבית אבי אבא: כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה.

תנו רבנן: המאנה את הגר עובר בשלשה לאוין, והלוחצו עובר בשנים. מאי שנא מאנה - דכתיבי שלשה לאוין: זגב לא תונה, זוכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אתו, זולא תונו איש את עמיתו - וגר בכלל עמיתו הוא. לוחצו נמי, שלשה כתיבי: זולא תלחצנו, זגב לא תלחץ, זולא תהיה לו כנשה - וגר בכלל הוא! - אלא: אחד זה ואחד זה בשלשה. תניא, רבי אליעזר הגדול אומר: מפני מה הזהירה תורה בשלשים וששה מקומות, ואמרי לה בארבעים וששה מקומות בגר - מפני שסורו רע. מאי דכתיב וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים? (תנינא) + מסורת הש"ס: [תניא] + רבי נתן אומר: מום שבך אל תאמר לחברך, והיינו דאמרי אינשי: דזקיף ליה זקיפא בדיותקיה לא נימא ליה לחבריה זקיף ביניתא.

משנה. אין מערבין פירות בפירות אפילו חדשים בחדשים.

רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק י

8

הלכה א

התולש סימני טומאה בין כולן בין מקצתן, או הכוה את המחיה כולה או מקצתה, או הקוצץ הנגע כולו מבשרו או מן הבגד או מן הבית, בין קודם שיבא לכהן בין בתוך הסגר או בתוך החלט או אחר הפיטור הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים כאשר צויתים תשמרו שלא יתלוש או שיקוצץ, אבל אינו לוקה עד שיועילו מעשיו ואם לא הועילו אינו לוקה, כיצד היתה בו בהרת ובה שלש שערות לבנות ותלש אחת, כוה מקצת המחיה ונשאר ממנה כעדשה אינו לוקה שהרי הוא טמא כשהיה וכן כל כיוצא בזה ומכין אותו מכת מרדות, וכן המגלח את הנתק לוקה שנאמר ואת הנתק לא יגלח, ואינו חייב עד שיגלח כל הנתק בתער, ומותר למצורע לישא במוט על כתיפו שיש בה הצרעת ולקשור הסיב על רגלו ואם הלכו סימני טומאה ילכו והוא שלא נתכוון לכך. +/השגת הראב"ד/ ואינו חייב עד שיגלח. א"א טעה בזה שהרי אמרו והתגלח בכל דבר ועל זה אמר ואת הנתק לא יגלח ועוד שהוא כתולש סימני טומאה שאין הפשיון ניכר בו. +

הלכה ב

התולש סימני טומאה או שכוה את המחיה עד שלא בא אצל כהן הרי זה טהור, וכן אם עשה כן בימי הסגר הרי זה טהור לאחר ימי הסגר, ואם תלשן אחר שהוחלט בהן ה"ז מוחלט כשהיה ואין לו טהרה עד שתפרח הצרעת בכלו או עד שתמעט בהרתו מכגריס.

הלכה ג

מי שנקצצה בהרתו כולה שלא בכוונה טהור, קצצה בכוונה אם קצץ כל הבשר החי המקיפה אפילו כחוט השערה אין לו טהרה עולמית, קצצה בצמצום אין לו טהרה עד שתפרח בכלו.

הלכה ד

התולש שיערה לבנה אחת ונשרה השניה ה"ז טהור, היו שלש תלש שתיים ונשרה אחת הרי זה בטומאתו, היתה בו מחיה כעדשה כוה חציה והלך חציה הרי זה טהור, היתה יתירה מבעדשה כוה המותר והלך כעדשה הרי זה טהור, כוה כעדשה והלך המותר הרי זה טמא.

הלכה ה

מי שהיתה בהרת בערלתו ימול ואע"פ שהיא מילה שלא בזמנה שמצות עשה דוחה את לא תעשה בכל מקום, ואם מל והלך בעור הערלה סימן שהיה מוחלט בו ה"ז חייב בקרבן מצורע.

הלכה ו

מצות עשה שיהיה המצורע המוחלט מכוסה ראש כל ימי חלוטו ועוטה על שפם כאבל ופורם בגדיו ומודיע העוברים עליו שהוא טמא שנאמר והצרוע אשר בו הנגע וגו', אפילו כ"ג שנצטרע פורע ופורם שעשה דוחה את לא תעשה, ואסור בשאילת שלום כל ימי חלוטו כאבל שנא' ועל שפם יעטה שיהיו שפתיו דבוקות אבל קורא ושונה ודורש, ואסור לספר ולכבס כל ימי חלוטו, ונוהג בכל הדברים האלו אפילו בשבתות וימים טובים, והרי הוא מותר ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה וזוקף את מטתו כשאר העם.

הלכה ז

דין המצורע שיהיה לו מושב לבדו חוץ לעיר שנאמר מחוץ למחנה מושבו, ודבר זה בעיירות המוקפות חומה בארץ ישראל בלבד.

הלכה ח

המצורעת אינה פורעת ואינה פורמת ולא עוטה על שפם אבל יושבת היא מחוץ לעיר ומודיעה לאחרים שהיא טמאה, ולא המצורעים בלבד אלא כל המטמאים את האדם חייבין להודיע לכל שהן טמאין כדי שיפרשו מהן שנאמר וטמא טמא יקרא הטמא מודיע שהוא טמא.

הלכה ט

וטומטום ואנדרוניוס פורע ופורם ועוטה על שפם מפני שהוא ספק.

הלכה י

אחד מצורע מוסגר ואחד מצורע מוחלט לענין טומאה, ואין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט לענין טומאה אלא פריעה ופרימה ותגלחת וצפורים שהטהור מתוך הסגר פטור מן התגלחת ומן הצפורים והטהור מתוך החלט חייב בהן אבל טומאת שניהן שוה בכל דבר.

הלכה יא

המצורע אב מאבות הטומאות מטמא אדם וכלים במגעו וכלי חרס באוירו ומטמא אדם במשא ומטמא משכב ומושב אפילו תחת אבן כזב וכזבה שנאמר וכבס בגדיו וטהר מפי השמועה למדו שטהר מלטמא משכב ומושב, ואחד המוסגר ואחד המוחלט בכל אלו.

הלכה יב

חומרא יתירה יש במצורע שמטמא בביאתו לבית בין בימי החלט בין בימי הסגר, כיצד נכנס לבית נטמא כל אשר בבית בין אדם בין כלים אע"פ שלא נגע בהן נעשו ראשון לטומאה שנאמר מחוץ למחנה מושבו מה הוא טמא אף מושבו טמא, היה עומד תחת האילן ועבר אדם טהור תחת האילן נטמא, היה הטהור עומד תחת האילן ועבר המצורע תחתיו לא טמאהו ואם עמד נטמא שהרי נעשה לו מושב, ספק עמד ספק לא עמד טהור, הכניס המצורע ראשו ורובו לבית נטמא כל שיש בתוכו, נכנס לבית הכנסת עושין לו מחיצה גבוה עשרה טפחים ורחבה ארבע אמות על ארבע אמות ונכנס ראשון ויוצא אחרון, כדי שיהיה מושבו לבדו ולא יעמוד עם העם בערבוב ויטמא אותם. +/השגת הראב"ד/ ונכנס ראשון ויוצא אחרון. א"א שמא יתערב עם הצבור דרך העברתו ויטמא אותם. +